

2012 Sularında; Ece Ayhan Çağlar Adası

12 Temmuz 2012’de Ece Ayhan Çağlar’ın vefatının üzerinden on sene geçmiş olacak. Edebiyat ve yayın dünyasında(ortalığında) Ece Ayhan’ı düşünmek, anmak -belki de anlamak ve anlatmak-kapsamında yoğun bir gayretin, hareketliliğin oluştuğunu görüyorum. 1990’dan bugüne Ece Ayhan hakkında “bütünlenmeye çalışılmış” çeşitli dosyalardan ve atraksiyonlardan bahsetmenin hem okurun zihnindeki algısal öğeleri/aşamaları kıyaslamak hem de bir bibliyografya için ön-hazırlık yapmak açısından faydası olduğunu, olabileceğini düşünüyorum.

Oğlak Yayınları tarafından yayımlanan Ludingirra Dergisi’nin Mart 1997 tarihli 1. sayısı, 1990 sonrasında Ece Ayhan’a odaklanmış özel bir dosyanın yer aldığı ilk dergidir. Ludingirra’daki Ece Ayhan dosyası 94 sayfadan oluşur ve bence 1990-2007 aralığındaki dosyaların içerisinde en önemli, en dengeli, en değerli ve en sahici olan orjin budur. 2000’li yılların başını düşündüğümüzde, edebiyat okurunun zihnindeki Ece Ayhan algısının bütünlenmesi, Ece Ayhan’ın kavranması, anlamlandırılması ve içselleştirilmesi Ludingirra’nın hazırladığı dosyada yer alan inceleme yazıları, söyleşiler ve şiirlerin sayesinde gerçekleşmiştir. Bu dosyada Ece Ayhan şiirinin dilbilimsel salınımları, şiirindeki tarihsel ve siyasal arka-plan vurgulanır; Ece Ayhan şiirinin odaklandığı “toplumsal içerme veya dışlama” konusu aracılığıyla “insan evlâdı” anlatılır. (Benim araştırmalarım ve odağım kapsamında ise Ludingirra’nın

ilk sayısında yer alan iki yazı, Ece Ayhan'ın imgelemindeki sezgisel alan derinliğini (büyüklüğü) kavramak yolunda çok önemli: 1-İçkin Bir Ece Ayhan Sözlüğü/Mehmet Rifat, 2-İlhan Usmanbaş'ın bestelediği Bakışsız Bir Kedi Kara'daki atonaliteyi irdeleyen, Usmanbaş'ın atonal sezişiyle ilgili çeşitli ipuçlarını verdiği yazı.) Ludingirra'nın oluşturduğu Ece Ayhan algısı, Ahmet Soysal'ın kaleme aldığı ve Kitap-LİK Dergisi'nin Mart 2003 tarihli 59. sayısıyla birlikte dağıtımına giren "A'dan Z'ye Ece Ayhan" adlı kitapçığa kadar sürer. Ahmet Soysal'ın 50 sayfalık kavramsal ve olgusal kolajı, 2003'e kadar yürüyen Ece Ayhan algısına İkinci Dünya Savaşı ardındaki batı edebiyatı ile Ece Ayhan poetikası arasındaki ilişkilerin/kesişimlerin tutarlı bir haritasını, analizini ekler. Kitapta batı edebiyatı eksenli/haritalı kavramsal temellendirmeler yer almaktadır. Bu haritanın yanı sıra Ahmet Soysal'ın çalışmasında Ece Ayhan'ın yaşamından fragmanlar, anılar, Ece Ayhan'ın yaşamının son 20 yılındaki maddi-manevi zorluklar ve karşılaştığı engeller de çeşitli efemeraler aracılığıyla anlatılır. Siyasal söylemlere pek bulaşmayan bu kitapçığın belirleyici etkisi ve Ahmet Soysal'ın yaklaşımlarıyla artan şiir sanatı (ars poetica) vitesi, 2007 yılına kadar yürür. 2003-2007 aralığını düşünürken Ece Ayhan'ın iç-sesini ve poetikasını daha belirgin ve bir o kadar da genişleyen bir tınıyla (sustain) duymamızı sağlayan "Hoşça Kal" (*Ece Ayhan'dan İlhan Berk'e Mektuplar, 188 sayfa, YKY, 2004*) ve "Kendi Kendisinin Terzisi Bir Kambur" (*Emine Sevgi Özdamar'ın Ece Ayhan Anıları, 108 sayfa, Derleyen: Gültekin Emre, YKY, 2007*) adlı kitapları da es geçmemeliyiz. Ece Ayhan'ın zihnindeki karmaşaları, zihninin kavramsal ya da bilişsel haritasını ve yaşamındaki bazı çelişkileri/terslikleri bu kitaplarda bulabiliriz. Özellikle de 1960-1980 yılları arasındaki Ece Ayhan zihni, bu kitaplardaki mektuplarda tınımaktadır.

2007-2011 aralığını, Ece Ayhan hakkındaki söylemlerin, yaklaşımların, poetik yazıların ve analizlerin üssel bir verimle gelişmesi, derinleşmesi dönemi olarak görebiliriz. Bu dönemde, Ece Ayhan üzerine siyasal, düşünsel, sanatsal, şiirsel, yaşamsal ve tarihsel söylemlerde -hem niceliksel, hem de niteliksel- bir artış söz konusudur. Üssel artıştaki en önemli etken isim Eren Barış'tır. Ankara'da, Orta Dünya'dan çıkan ve Eren Barış'ın derleyerek çok büyük zorluklara/engellere rağmen yayımlamayı başardığı "POeLİTİKA" adlı kitap, Ece Ayhan'ın dünya görüşünü ve aradığı "insanlık" tanımını kavramak yolunda yeni bir dönemin başlangıç fişeği gibidir. 204 sayfalık armağan kitapta 22 yazar, şair ve müzisyen, Ece Ayhan üzerine düşüncelerini kaleme almışlardır, dile getirmişlerdir. Eski kuşağın yanı sıra yeni kuşağın düşüncelerinin ve Ece Ayhan algısının da yansıdığı bu kitapta, Ece Ayhan'ın iktidar ve gaddarlık karşısı duruşu ile söz konusu duruşun "Zaman" damgası -özellikle de Ahmet Orhan'ın yazısıyla birlikte- ön-plana çıkmaya başlamıştır. Bu yeni perspektifi "kötülük toplumuna karşı haklılığın inadı" olarak ifade edebiliriz. 2007 yılıyla birlikte -tabiri caiz ise- politik açıdan sağda veya solda yer alanlar, gerçek taraflarına geçmeye başlamışlardır ve POeLİTİKA adlı kitap da cesaretin hakikatini imler.

Ayrıca, kitapta Ece Ayhan'ın Akif Kurtuluş'a, Doğan Kemancı'ya, Mehmet Taner'e ve E. Emine'ye yazdığı mektuplar ile daha birçok önemli efemera da bulunmaktadır. Bu efemeralar Ece Ayhan'ın yaşamını -neye/kime nasıl/neyle karşı olduğunu- daha derinlikli olarak kavramamızda çok önemlidir. Aynı dönemde yayımlanan "Kadıköy Underground Poetix" adlı sıkı derginin ilk sayısındaki "Ece'mize" bölümü -göreceli olarak- yeni kuşağın "sivilleşme" arayışını ve "imgelemin özgürleşmesi" üst-başlığını güçlendirici/önceliklendirici niteliktedir. POeLİTİKA sonrasında, "Lacivert" adlı derginin Ocak-Şubat 2008 tarihli 19. sayısında da bir Ece Ayhan dosyası yayımlanmıştır. 40 sayfalık Lacivert dosyası -80'lerin ıskartası bir kifayetsiz muhterisin yazısını saymazsak- POeLİTİKA'yı, oradaki "yeni" yaklaşımı teyit eder niteliktedir ve Ece Ayhan üzerine "yeni" kavrayışlar ile "yeni" anlam arayışların yürütülmesi için bir dayanak daha sunmuş gibidir.

2007-2011 döneminde, okurun zihnindeki Ece Ayhan algısını genişleten (Ece Ayhan'ın şiirindeki ve yaşamındaki alan derinliğini imleyen) birçok bağımsız ve samimi atraksiyon gerçekleşmiştir. Çanakkale'de sivil bir inisiyatif tarafından "Ece Ayhan Buluşmaları" ile "Ece Ayhan Kültürevi/Arşivi" odaklanmaları 2008'den bu yana düzenleniyor. Taksim'in göbeğinde, Odakule Sanat Galerisi'nde Ece Ayhan odağının yüküyle birlikte bir "Şiir Sergisi" kuruldu. (*Taş Uçak, Şubat 2009*) Ece Ayhan'ın Çanakkale-Yalova köyündeki mezarı Mülkiyeliler Birliği tarafından "Meçhul Öğrenci Anıtı" olarak yenilendi. (*Temmuz 2009*) Amerika'da "Poetry Scores" adlı bir taife, Ece Ayhan şiirlerinin İngilizce çevirilerini (*Blind Cat Black And Orthodoxies*, Çeviren: Murat Nemet-Nejat, Sun&Moon Press, 2002) besteleyerek "Blind Cat Black" adında bir albüm oluşturdu. (*28 Şarkı, St. Louis, Aralık 2008*) Aynı taifeden Chris King'in "Blind Cat Black" adlı sürrealist filminin Türkiye Gösterimi'ne (*12 Temmuz 2010, Kadıköy, KargART*) tanık olduk. Birçok fanzin ve özgür neşriyatta Ece Ayhan'a duyulan sevgiyi ve yakınlığı gözlemledik. Erdoğan Kul'un Ece Ayhan ve şiiri üzerine yazdığı doktora tezi, "<http://evvel.org/ilgi/ece-ayhan>" adresi kapsamında derlenen özel ilgiler (Ece Ayhan'ın kitaplarına girmeyen bazı şiirlerinin ve yazılarının buluntuları, efemeralar, Çanakkale ve İstanbul Günlükleri'nden parçalar, Ümit Bayazoğlu arşivinden fotoğraflar, gazete arşivi taramaları ve kupürler, "Öküz" Dergisi alıntıları vb.), Rayzan Başeğmez'in "Yalova Köyü ve Ece Ayhan" belgeseli (*Temmuz 2010*), Ece Ayhan'a dair ulusal gazetelerde ve radyo programlarında yayımlanan söyleşiler ve haberler, dergilerde yayımlanan birkaç Ece Ayhan mektubu/yazışması, Ece Ayhan'ın kitapları üzerine koleksiyon (imzalı kitap, metruke) araştırmaları, 1982-84 yılları arasında Ece Ayhan'ın Akif Kurtuluş'a yazdığı mektupları kapsayan "Kardeşim Akif" adlı sıkı kitap (*Hazırlayan: Eren Barış, Dipnot Yayınları, Haziran 2011, Ankara, 144 Sayfa*)... Sonuçta, bu gayretlerin hepsi de son derece ufuk açıcıydı; Ece Ayhan'ın zihninde kurduğu "insanlık" tanımının bilişsel haritasını, bu haritadaki kavramları, nedensellik ilişkilerini, ilişkilerin yönünü ve derecelerini -yeniden- göze alarak (gözlemleyerek), Ece Ayhan şiirinin alan

derinliğini hem tarihsel hem de imgesel olarak sürekli genişletiyordu.

2007-2011 döneminin içerdiği münferit hareketlerde (dosya dışı yazılarda) birçok olumsuzluk da yaşanmıştır. Bazı köşe yazarları Ece Ayhan'ın adını, tümcelerini, metaforlarını ve dizelerini "içselleştirmeden", adeta cımbızlayarak ve şiirsel düzleminden (alan derinliğinden) kopuk bir şekilde sahte korelasyonlarla kullanmış, birçok mikrofon/masa arkasındaki birçok söyleşide, panelde, seminerde "Ece Ayhan" adı neredeyse konuyla ilişkisizce ve son derece iğreti olarak telaffuz edilmiştir. Bir siyasi görüş diğerine racon kesmek için sürekli "Ece Ayhan"dan bahseder, alıntı yapar olmuştur. Bu yazıları kaleme alanların ve söyleşileri, panelleri, aktiviteleri düzenleyenlerin arasında Ece Ayhan ile poetikasıdan zerre kadar anlamayan veya tamamıyla ters (haksızlık yanlısı) çıkarımlarda bulunanlar bile olmuştur. Ayrıca, bazı siyasi çevreler, Ece Ayhan'ın dizelerini imgesel ya da tarihsel arka-planından koparıp, Türk Edebiyatı'nda yıllardır süren şiir ve dilbilim araştırmalarını hiçe sayarak (İkinci Yeni şiir akımının sezgisel alan derinliğini ve gaddarlık karşıtı varoluşunu bir kenara itip, yok sayıp) kendi görüşlerinin "motto"sü haline getirmeye çalışmışlardır. Söz konusu hilebaz davranış biçimi hem sağ salınımlarda (çokça) hem de sol salınımlarda (biraz daha az) görülmüştür. (Özellikle de ezoterik ve egosantrik mizaçlı söylemlerde/kişilerde yoğun bir biçimde hissediliyor; Ece Ayhan'ın dizeleriyle "kendine gizemli havası vermek" şeklindeki bir pozculuktur bu durum...)

Tekrardan hatırlatalım; 12 Temmuz 2012'de Ece Ayhan Çağlar'ın vefatının üzerinden on sene geçmiş olacak. YKY'nin Kitap-LIK Dergisi, Mayıs 2012 tarihli 160. sayısında "Ece Ayhan: On yıl sonra..." başlıklı özel bir bölüm hazırlamış. Ece Ayhan'ın "Etika" avcılığı, poetikasını kurduğu "varoluş zorlanması" (ben buna "varoluş zonklaması" da diyorum), tarihsel/kültürel/şiirsel tezahürlerin arasında yürüttüğü biriktirici, toplayıcı ve W. Benjamin tarzı (belki de F.H. Dağlarca'vari) çocuksu gezinti ile ideolojilere olan mesafesindeki ince ayarlar (hesaplamalar) dosyadaki yazılarda dile getirilmiş. 1990'lardan bugüne kadar baktığımızda tüm bu yaklaşımlar okuyucunun zihninde oluşan -ve şimdi ilk kez- "Ece Ayhan Çağlar Adası" olarak bütünleyebileceğimiz algıyı üç-aşağı, beş-yukarı teyit eder niteliktedir. Kitap-LIK'ın dosyasında bu yaklaşımlardan farklı olarak, geleceğe uzandığını (büyük katkı, büyük bir adım sağladığını) düşündüğüm iki içerik var: 1- Efe Murad'ın Ece Ayhan ile Sait Faik benzeşiminden yola çıkarak temellendirdiği "melami" ve "toplum paradisi" söylemi, 2- Tunç Tayanç'ın "Seçilmiş Hikâyeler Dergisi"ndeki "E. Ayhan Çağlar" kazıları.

Şimdilerde -2012 yılının Haziran ayının sonunda- birikmiş olan her şeyi ve Ece Ayhan Çağlar Adası'nı şu büyük soruyla birlikte tahayyül etmek gerekiyor: "Üzerinde yaşadığımız toprakların ortodoksi tarihinde sürekli olarak 'el değiştiren gaddarlıklar'a ve 'yeni sinsiyet'in muhterislerinin işlediği 'haksızlık suçları'na karşı Ece Ayhan ne derdi, nasıl giydirirdi acaba?"

Ece Ayhan tüm yaşamı boyunca hangi gaddarlıkların, hangi söylemlerle ve nasıl “el değiştirdiğini” araştırmış, “görmüş” bir adabeyidir. “Adabeyi” kendi adasında oturur ve geleceği düşünür, insanlığı yeniden kur(gul)ar. Onun deyişiyle “Tipolojiyi (bile)bilen kazanır.” Ben, insanlığın -sağın, solun, herkesin- 2012 sularındaki Ece Ayhan Çağlar Adası’nı gördüğünü ancak hâlâ o adaya çıkıp Adabeyi ile tanışamadığını düşünüyorum. Her sabah “iyi bir güneş” bekleyen Adabeyi ile tanışmak için Eren Barış tarafından yayıma hazırlanan “Ece Ayhan Çağlar Anlatıyor” (Dipnot Yayınları, Mayıs 2012, Ankara, 116 Sayfa) adlı kitabın “sahici” bir töz ihtiva ettiği aşıkârdır. Özellikle de bu kitabın 69-75 numaralı sayfaları arasındaki olayları “doğru” okuyabilenlerle, birlikte... 2022’de buluşmak üzere...

Sahicilikle, Zafer Yalçınpınar

23 Haziran 2012

<http://evvel.org>

<http://zaferyalcinpınar.com>

zaferyal@gmail.com